

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (BAİBÜEDF)

Bolu Abant İzzet Baysal University
Journal of Faculty of Education

2025, 25(3), 1485 – 1500. DOI: 10.17240/aibuefd.2025..-1554816

Bibliyoterapi ile Dönme Dolap Adlı Çocuk Kitabının İncelenmesi*

Review of The Children's Book Called Ferris Wheel with Bibliotherapy

Nuran BAŞOĞLU¹ , Berna SİCİM SEVİM²

Geliş Tarihi (Received): 23.09.2024

Kabul Tarihi (Accepted): 07.06.2025

Yayın Tarihi (Published): 15.09.2025

Öz: Bu çalışmada Tülin Kozikoğlu tarafından yazılan "Dönme Dolap" adlı çocuk kitabının çocuk hakları ve göç kavramı merkezinde bibliyoterapi çözümlemesiyle incelenmesi amaçlanmaktadır. Göç gibi zor bir temayı çocuk hakları bakımından ele alan bir eser olması nedeniyle çalışmanın inceleme nesnesi olarak seçilen kitap, nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi kullanılarak değerlendirilmiştir. Bibliyoterapi ile okuma evrelerinin yanı sıra dört temel çocuk hakkı (hayatta kalma, korunma, gelişme, katılım) esas alınarak betimsel analiz yönteminden yararlanılmıştır. Çocuk hakları, kitap bütünü içinde ayrıntılı incelenmiştir. Yapılan incelemenin sonucunda kitabın kurgusunun ve tasarımının çocukların, göç kavramına ilişkin empati kurabilmesine ve bu kavramı yorumlamasına olanak verdiği görülmektedir. Bireylerin kitaplar aracılığıyla kendi içlerine dönerek sorunlarıyla baş etmelerine yardımcı olmak için kullanılabilen bibliyoterapi süreçlerinden olan özdeşleşme ve yansıtma evresinde kitap, göçü yaşayan çocuk için veya göçü yaşamadığı için akranını anlamayan çocuk için bir araç olarak kullanılabilir. İki farklı perspektiften anlatım imkânı veren kitabın çocuklar için güçlü bir empati ortamı oluşturduğu sonucuna varılmıştır. Çocuk hakları temelinde kitap aracılığıyla çocuğun hayatta kalma ve korunma hakları ile doğrudan, gelişme ve katılım hakları ile ise dolaylı olarak bağ kurulabileceği görülmüştür. Çalışma sonucunda, erken çocukluk döneminde seçilen uygun kitapların hayatında göç gibi zorluklar yaşayan çocukların ve onların başka çocuklar tarafından anlaşılabilmesi için duygularını, endişelerini düşüncelerine, anlamalarına ve sonrasında sorunlarla başa çıkabilmelerinde yardımcı olmak için kullanılabilecek kitap çözümlemeleri yapılması önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: Bibliyoterapi, Çocuk kitapları, Çocuk hakları.

&

Abstract: The purpose of the study is to analyze "The Ferris Wheel" by Tülin Kozikoğlu, focusing on the topic of child rights and immigration through the lens of bibliotherapy. The chosen book, which explores the complex issue of immigration through the lens of children's rights, was assessed utilizing document analysis as part of qualitative research methodologies. The approach of document analysis was employed alongside the reading phases of bibliotherapy and the four fundamental rights of the child, namely survival, protection, development, and participation. The study revealed that the book's fictional narrative and visual layout facilitated children's understanding and analysis of the experiences of both migrant and non-migrant children. During the identification and reflection phase, books can serve as a valuable tool for children experiencing migration or for children who struggle to relate to their peers due to their lack of immigration experience. This process, known as bibliotherapy, utilizes books to help individuals reconnect with themselves and effectively address their challenges. The novel, which offers dual narrative perspectives, ultimately establishes a powerful environment of empathy for children. Books centered around the rights of children have been noted to have a direct correlation with the child's entitlement to survival and protection, as well as an indirect connection to their rights to development and involvement. The study proposed that carefully chosen literature during early years can assist children, even those experiencing migration, in comprehending and addressing their emotions and concerns, so facilitating their cognitive and emotional development.

Keywords: Bibliotherapy, Children's book, Children's rights.

Atıf/Cite as: Başoğlu, N. & Sicim Sevim, B. (2025). Bibliyoterapi ile dönme dolap adlı çocuk kitabının incelenmesi, *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(3), 1485-1500, DOI: 10.17240/aibuefd.2025..-1554816.

İntihal-Plagiarism/Etik-Ethic: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği, araştırma ve yayın etiğine uyulduğu teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and it has been confirmed that it is plagiarism-free and complies with research and publication ethics. <https://dergipark.org.tr/pub/aibuefd>

Copyright © Published by Bolu Abant İzzet Baysal University– Bolu

* Bu çalışma 15-17 Kasım 2023 tarihleri arasında Ankara'da Uluslararası V. Çocuk Gelişimi Kongresi'nde sunulan bildiri metni geliştirilerek hazırlanmıştır.

¹ Sorumlu Yazar: Doç. Dr. Nuran Başoğlu, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü-Türkçe Eğitimi ABD, nuranbasoglu@hotmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-7034-2629>

² Dr. Öğr. Ü. Berna Sicim Sevim, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Temel Eğitim Bölümü-Okul Öncesi Eğitimi ABD, bernasicim@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-1210-7879>

1. GİRİŞ

Bibliyoterapi, ortaya çıkışı yazının bulunmasına dayanmakla beraber felsefi bir düşünce tarzı olarak Antik Yunan'da kullanıldığı bilinen bir tedavi yöntemidir. Bu tedavi yöntemi sadece tıp yahut psikoloji alanının değil kütüphanecilik/bilgi yönetimi, edebiyat gibi disiplinler tarafından da kullanılabilen bir yöntemdir (Yılmaz, 2014). "Gelişimsel bibliyoterapi", çocuğun gelişimsel özelliklerini destekleme amacını güderek öğretmenler tarafından sınıf ortamında ve ebeveynler tarafından ev ortamında kullanılabilen bir türken "danışan tarafından geliştirilen bibliyoterapi" yazar ve karakterler arasında paylaşılan bir endişeyi gidermek için günlük tutmayı veya yazmayı içeren bir türdür ve genellikle kendi kendine uygulanır (McCulliss, 2012). Klinik bibliyoterapi" ise ruh sağlığı uzmanlarının danışanlarına psikolojik yardım amacı ile uygulayabildikleri bir türdür (Cook, Earles-Vollrath, & Ganz, 2006). Bilgi sayesinde ve kitapla iyileşme şeklinde gerçekleşen bu yaklaşım, ifade edilemeyen duygular ve çözilemeyen sorunlar için bir yöntem olarak öne çıkmaktadır. Öner (2007), bibliyoterapide esas olan şeyin; doğru zamandayken doğru birey ile doğru olan kitabı buluşturmak olduğunu belirtir.

Dilidüzgün (2004), sorun odaklı yapıtların çocuklar tarafından anlaşılamayan veya doğrudan iletişim kurulamayan bazı gerçekleri edebiyat aracılığıyla çocukların dünyasına sokmayı amaçladığını ifade eder. Erken çocukluk döneminde çocuk ve kitap ilişkisinin kurulması, çocukların yaşamlarında karşılaştıkları akran zorbalığı, doğal afetler, ölüm ve ayrılıklar, boşanmalar, öfke sorunları gibi birçok zorluğu hafifletmek veya bu zorlukların aşılması için alternatif çözümler sunabilmektedir (Spates, Monabe, & James, 2023). Mülteci sorunu ve göç kavramı da çocuk edebiyatında bibliyoterapi yaklaşımıyla irdelenebilecek ve çözüm kapılarının aralanabileceği zor temalardan biridir. Bulut (2018), çocuk edebiyatı kapsamında işlenen göçmen konusunun; eşitlik, paylaşma, farklılıklara saygı duyma, dayanışma ve güven odağında, bu duyguları özendiren bir yaklaşımla ele alınması gerektiğini belirtir. Ancak bu şekilde toplumda bu tema nedeniyle oluşabilecek ötekileştirme ve ayrıştırmaların önüne geçmek olanaklı olabilecektir. Melanlıoğlu (2020) da çocuklara yaşananları çocuk dünyasına uygun şekilde anlatabilmenin, ön yargıların ortadan kalkmasına yardımcı olup empati becerisini geliştirmenin, kültürel duyarlılık oluşturmak ve bunu metin içine gizlenen iletilerle çocuğun çıkarım yapmasına izin vererek yapmanın ancak çocuk edebiyatının sunduğu imkânlar neticesinde gerçekleşebileceğini savunur.

Çocuk hakları en genel tanımıyla; çocuğun var olan değerini koruyarak, çocukların özgür şekilde gelişim gösterebilmesi ve çocukluk dönemini en sağlıklı şekilde geçirmesini sağlayan kurallar olarak ifade edilebilir (Akyüz, 2016). Çocuk Hakları Komitesi'nin 7 Numaralı Genel Yorumu (BM, 2005), medya üreticileri ve yayıncılar için erken çocukluk dönemindeki çocukların ilgisini çekmeye uygun ve eğitimsel açıdan faydalı materyalleri yaymaya teşvik edilmesi gerektiğini belirtir (Dunn, Niens & McMillan, 2014). Çocuk Hakları Sözleşmesinde her biri farklı ve ayrı bir hakkı ifade eden 54 madde yer almaktadır. Dört temel hak grubu kapsamındaki bu haklar; hayatta kalma, korunma, gelişme ve katılım hakkıdır (UNICEF, 2007, s.17). Bahsi geçen sözleşmede yer alan temel ilkeler; ayrımcılığı önlenmek, çocuğun yüksek yararını gözetmek; çocuğun görüşüne saygı göstermek olarak ifade edilebilir. Çocuk hakları, eşitlik ve ayrım gözetmeme ilkesi doğrultusunda tüm çocuklar için geçerlidir ve tüm çocukları kapsamalıdır. Çocuğun yüksek yararı ilkesinde ise çocuğu merkeze alan bir bakış açısı ile öncelikli olarak çocuğun hak ve ihtiyaçları göz önünde bulundurulur. Çocukla ilgili alınacak kararlarda da çocuğun görüşlerinin gelişimi doğrultusunda alınmasına özen gösterilmeye çalışılır (Kurt, 2016).

Yaşama hakkı, bireyin fiziksel ve ruhsal bütünlüğünü koruyabilmesini, varlığının çeşitli etkilerle bozulmasına engel olabildiğini temsil eder (Erbay, 2013). Çocuğun saygınlığını yok sayabilecek veya görmezden gelebilecek davranışlardan kaçınılması ve korkulardan uzak yaşamasını kasteden yaşamsal haklar; çocuğun bir ada sahip olma ve bunun devamında nüfusa kaydedilme, barınma, beslenme ve tıbbi bakım gibi uygun yaşamsal şartlara sahip olması, ailesiyle yaşaması gibi durumları öngörmektedir (Alpay&Tuna, 2021). Devlet, çocukları; ihmal, istismar gibi risklerden koruyabilmek için gereken tüm tedbirleri almalıdır. Çocuğun korunmasında temel sorumluluk ebeveynlerde olmakla birlikte, ebeveynlerin bu sorumluluğu çocuk haklarına uygun bir şekilde yerine getirmesi gerekmektedir ve

ebeveynlerin yerine getiremediği durumlar olursa devletin gereken desteği verme sorumluluğu bulunmaktadır. "Silahlı çatışmalardan korunma" da bu başlık altındadır (Kurt, 2016, s.12-13). Gelişimsel haklar kapsamında ise; eğitim, bilgi edinme, düşünce özgürlüğü, din ve vicdan özgürlüğü, oyun ve dinlenme gibi haklarla çocuğun kendini gerçekleştirmesi amaçlanır. Ayrıca çocuğun, çocukluk çağını en etkili şekilde yaşayabilmesi kastedilir (Alpay &Tuna, 2021).

Katılım hakkı çerçevesinde; çocuk kendi ile ilgili konularda görüşlerini ifade edebilme hakkına sahiptir. Katılım hakkı ile çocuğa görüşlerini ortaya koyma ve etkilendiği konular ve sorunlara ilişkin görüş ve öneriler sunabilme ve daha da önemlisi bu sorunları öğrenme hakkı tanınır (Kurt, 2016).

Genel bir yargı olarak bilinmektedir ki göçmen çocuklar, çocuk haklarının uygulanamaması bakımından en dezavantajlı kabul edilen gruptur. Çoğunlukla az gelişmiş ülkelerdeki iç savaşlar ve/veya ülkelerin içindeki çatışma ortamları nedeniyle yaşanan zorunlu göç hareketinden en çok çocuklar olumsuz etkilenmektedir (Yılmaz, 2019). Göç eden çocukların göç esnasında büyüme ve gelişme çağında olmaları, henüz ebeveynlerine olan bağılıklarının sürüyor olması, fiziksel ve de bilişsel olarak yetersizliklerinden dolayı da savunmasız durumda bulunmaları çocukların göçten bu denli etkilenmelerinde önemli bir nedendir (Bozkaya, 2022). Hâlihazırda yapıları gereği zayıf ve savunmasız bir konumda olan çocuklar, göçmen olmakla birlikte daha fazla hak ihlaline açık duruma düşebilmektedir. Göçmen çocuk, bazen ailesinin geçim derdini üstlenmekte, çoğu zaman da eğitim olanaklarından mahrum kalmakta, en temel çocuk haklarından biri olan özgürce oyun oynama hakkından uzak bir yaşam sürmek zorunda kalmaktadır (Çakırer Özservet & Sirkeci, 2016). Dolayısıyla göç olgusuna çocuk hakları çerçevesinden bakmak ve göçü yaşayan ve yaşamayan çocukları anlayabilmek, onların da birbirlerini anlamasını sağlayabilmek önem arz etmektedir.

Bibliyoterapi çevremizdeki dünyayı anlamlandırmak için bizi kitapları bir araç olarak kullanmaya davet eder ve henüz kişisel travma yaşamamış öğrencilerde empati duygusunun gelişmesine de yardımcı olur (Dajevskis vd., 2016). Bu bağlamda sadece göçü yaşayan ve göçe maruz kalan çocuğun açısından değil bu çocukların akranı olan fakat göçü yaşamadığı için göçmen çocuğun duygularını yeterince anlayamayan çocuklar için kitapların nasıl kullanılabileceğini de düşünmek gerekir. Bulut'un (2018) da belirttiği gibi; sanatçı duyarlılığının ürünü olan yapıtlar aracılığıyla çocukların anlamlandırabileceği bir gerçeklik yansıtıldığında doğal bir öğrenme ve farkındalık sağlanabilir.

Bibliyoterapide çocuğun ihtiyacına cevap verebilecek, nitelikli ve doğru kitap seçiminin yapılması, kitap üzerine eleştirel ve etkileşimli bir tartışma ortamı oluşturulması, gerektiğinde izleme ve takip etkinlikleriyle sürecin desteklenmesi önem taşımaktadır. Özellikle travma geçiren bireyler, bu konularla ilgili kitapların içerisinde değinilen konuşmalarda deneyimlerini yeniden yaşadığı hissine kapılabilir ve yeniden travma yaşayabilirler ya da hikâye içerisinde geçen zorlayıcı, üzücü olaylar deneyimlerini tekrar harekete geçirerek şiddetli duygusal tepki vermelerine neden olabilir. (Allen vd., 2012). Bu nedenle uygun kitap seçimi ve çözümlemeleri çok önemli bir rol oynamaktadır. Okuma süreci başladığında bibliyoterapi süreci "özdeşleşme ve yansıtma, arınma, iç görü ve bütünleşme" olmak üzere üç evrede gerçekleşir (Öner ve Yeşilyaprak, 2006). Bu evrelere uygun şekilde gerçekleştirilen bir okuma eylemi ile çocukların empati ve duyarlılık becerileri işe koşulabilecek, göç gibi zor bir temaya ilişkin bakış açıları çocuk hakları doğrultusunda ve eşitlikçi bir zeminde gelişebilecektir.

Göçü yaşayan çocuklar, akranları tarafından ötekileştirilebilmekte, kendini ifade etmekte zorlanmaktadırlar. Çocuklar arasındaki kabul ve uyum sürecini kolaylaştırmak ve var olan baskıları azaltmak için edebiyatın yol göstericiliğinden faydalanmak mümkündür. Alan yazın taraması yapıldığında göç sorununu eşitlik, duyarlılık ve empati bağlamında irdeleyen (Bulut, 2018; Melanlıoğlu, 2020; Dursun ve Eyüp, 2002) az sayıda çalışma olduğu, bu kavramı çocuk hakları ve bibliyoterapi ile birleştiren hiç çalışma olmadığı görülmektedir. Bu çalışma ile çocuk edebiyatında zor temalar içinde yer

alan göç kavramı, bir çocuğun diğerini anlayabilmesi ve çocukların eşit bir şekilde sahip olmaları gereken haklarının vurgulanması bakımından önemlidir.

1.1. Araştırmanın amacı

Çocuk hakları ve göç kavramı odağında bir bibliyoterapi çözümlemesinin amaçlandığı bu çalışmada Tülin Kozikoğlu tarafından yazılan *Dönme Dolap* kitabı incelenmiştir. Seçilen çocuk kitabının göç kavramı odağında dört temel hak grubu kapsamındaki çocuk haklarını temsil ediş durumu bakımından bibliyoterapi çözümlemesine uygunluğu çalışmanın problem durumunu oluşturmaktadır. Çalışmanın alt problemleri ise şu şekildedir:

- 1- *Dönme Dolap* kitabı göç kavramını hayatta kalma hakkı bakımından incelendiğinde bibliyoterapi ile okunmaya uygun mudur?
- 2- *Dönme Dolap* kitabı göç kavramını korunma hakkı bakımından incelendiğinde bibliyoterapi ile okunmaya uygun mudur?
- 3- *Dönme Dolap* kitabı göç kavramını gelişme hakkı bakımından incelendiğinde bibliyoterapi ile okunmaya uygun mudur?
- 4- *Dönme Dolap* kitabı göç kavramını katılım hakkı bakımından incelendiğinde bibliyoterapi ile okunmaya uygun mudur?

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın modeli

Söz konusu kitabın gelişimsel bibliyoterapi uygulaması bağlamında incelendiği araştırma; nitel araştırma yöntem ve teknikleri ile hazırlanmıştır. Nitel çalışmalarda genellikle; gözlem, görüşme ve doküman analizine dayanan veri toplama yöntemleri kullanılır ve bu çalışmalar olayların doğal ortamda gerçekçi bir şekilde ortaya konması amacıyla tasarlanan nitel bir sürecin oluşturduğu çalışmalar olarak tanımlanmaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2008).

Araştırma, nitel araştırmadaki verilerin anlamlandırılmasında en etkili yöntemlerden biri olan doküman incelemesi (Bowen, 2009, s. 35) ile yürütülmüştür. Doküman incelemesi; araştırmacının, araştırmanın amaçları doğrultusunda veri toplamak maksadıyla dokümanları incelemesi ile gerçekleştirilir. Doküman inceleme konu ile alakalı olgu ve olaylar hakkındaki yazılı belgelerin incelenmesiyle yapılır (Yıldırım & Şimşek, 2008). Doküman inceleme dijital ortam dokümanlarının veya basılı dokümanların incelenmesinde kullanılan sistematik bir yöntemdir (Özkan, 2019). Bu çalışmada araştırmacılar tarafından erken çocukluk dönemi için uygun olan ve göç sorununun işleyen kitaplar belirlenmiştir. Ardından belirlenen kitaplar okunarak empati duygusuna ve çocuk haklarına yer verme durumları değerlendirilmiştir. Aynı şekilde resimler de araştırmacılar tarafından incelenmiş, empati ve çocuk hakları konusunda metin anlatımını destekleyen öğeler belirlenmiştir. *Dönme Dolap* kitabı bibliyoterapi ile göç kavramı ve dört temel hak grubu kapsamında çocuk haklarını temsil ediş durumu bakımından incelenmiştir.

2.2. İnceleme nesnesi

Tülin Kozikoğlu tarafından yazılan *Dönme Dolap* adlı kitap çalışmanın inceleme nesnesidir. Kitabın ilk baskısı 2020 yılında Doğan Çocuk Yayınları tarafından gerçekleştirilmiş olup resimleyen Hüseyin Sönmez Ay'dır. İnceleme nesnesi olarak seçilen kitap, Türkiye dışında da Amerika, Kore, Slovenya gibi 10'dan fazla ülkede basılmış ve resimli çocuk kitapları arasındaki yerini almıştır. Kitap sadece okul öncesi dönem çocuklarına değil bütün yaş gruplarına ve yetişkinlere de hitap edebilen bir özelliktedir (İğit, 2022). İncelenen kitabın sayfa sayısı 40 olup, kitabın ebadı 240x280 cm olduğu görülmektedir. Resim ve metin oranında büyük bir kısmını resimlerle aktarılmakta olup, her sayfada bir cümleyi geçmeyen kısa ve vurucu ifadelerle desteklemektedir. İncelenen kitabın kapağında yer alan resimlerin içerik hakkında bilgi sahibi olabilecek düzeydedir. Sayfalarında genel olarak renkli ve pastel olarak yoğunlukta resimler yer almaktadır. Kitapta yer alan resim özelliklerinde karakterler orantılı çizilmiş ve gerçekçidir. Karakterlerin

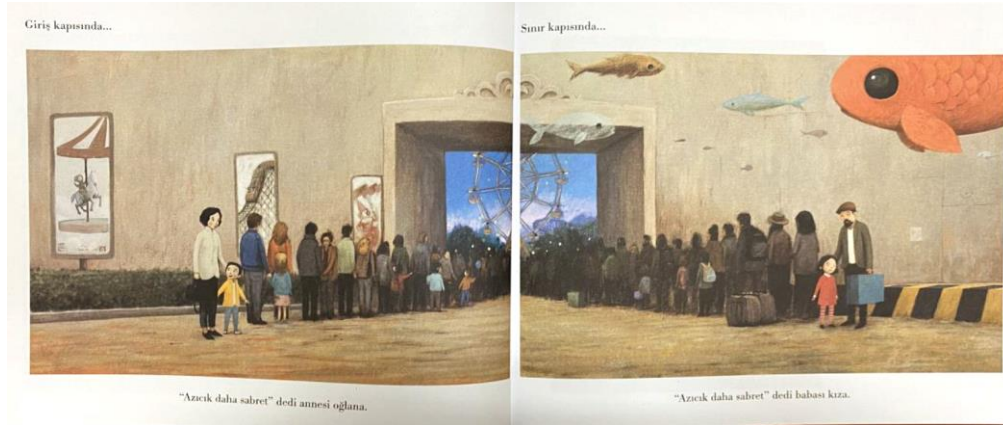
dış görüşleri ayırımında göç, savaş ve mültecilik kapsamında ırksal ayırım yapılmamıştır. Karakterlerin kıyafetlerinde yıpranmış, eski görünümlü ayırlarda bulunulmamıştır. Ayrıca, Arıcı ve Işıtan (2021)'in göç ve mülteci konulu resimli çocuk kitapları üzerine yaptıkları araştırmalarında, resimli öykü kitapları değerlendirme ölçeğinden seçilen göç temalı kitaplar arasında yüksek puan almıştır. Kitap inceleme nesnesi olarak seçilmeden önce alan yazında erken çocukluk dönemindeki çocuklar için uygun olacağı düşünülen göç temasını içeren kitaplar incelenmiştir. Tablo 1'de incelenen kitapların listesi gösterilmektedir.

Tablo1.

İncelenen Göç Temasını İçeren Erken Çocukluk Dönemi Çocuk Kitapları

Kitap adı	Yazarı/Çizeri	Basım yılı	Yayınevi
Benim adım Mülteci değil	Kate Milner	2019	Arden Yayınları
evinden uzakta (mülteci)	Pimm van Hest/Aron Dijkstra	2017	Gergedan
Halepli Zeynep	Mevlana İdris Zengin/Dağıstan Çetinkaya	2016	Vakvak Yayınları
Yolculuk	Francesca Sanna	2016	Taze Kitap
Tarık ve Beyaz Karga	Kutup Yıldızı Kolektifi/Sadi Güran	2018	Sarıgaga Yayınları
Arkadaşım Korku	Francesca Sanna	2020	Taze Kitap
Bavulumdaki Kırık Fincan	Chris Naylor-Ballesteros	2019	Domingo Çocuk
Dönme Dolap	Tülin Kozikoğlu/Hüseyin Sönmezay	2020	Doğan Çocuk

İncelenen eserlerden farklı olarak *Dönme Dolap*'ta her çocuk için eşit olması gereken yaşam, gelişim, korunma ve katılım haklarının "göç" ile başkalaştığı bir kurgu sunulmaktadır. Akran iki çocuk üzerinden ve bu çocukların yaşadıklarını yan yana sayfalarda, aynı anda görme fırsatı sunulmuş, bu "eşitlik" yaklaşımı cümlelerle ve görsellerle pekiştirilmiştir. Tek bir çocuk kahramanın duygu durumunu, yaşadığı zorlukları veya başından geçenleri anlatmak yerine okuyucunun göçü yaşayan ve yaşamayan çocuğun durumunu anlaması sağlanmıştır. Örneğin; kurguda önce akvaryumda karşımıza çıkan turuncu balık okuma süreci boyunca sembolleştirilen bir kavram olarak dikkat çekmektedir. Kızın vedalaştığı akvaryumda suyun içindeki küçük turuncu balık okuma süreci boyunca her sayfada biraz daha büyüyerek ve artık yaşam alanının dışında, uçar vaziyette resmedilir. Bir daha evine dönemeyecek olan, göç etmek zorunda olan kız çocuğunun geride bıraktıklarıyla kopamayışı sezdirilir. Lunapark girişindeki kuyrukta yer alan diğer göçmen çocukların da farklı boyut ve renklerde balıkları olduğu görülür. Göçü yaşamayan erkek çocuğun ve onun yer aldığı taraftaki çocukların ise bir balığı yoktur. (Bknz. Görsel 1).

Görsel 1. Kız ve babasının sınır kapısında bekledikleri kuyruğun lunapark kuyruğu olarak resmedildiği ve balığın büyüyük yer aldığı görsel (Kozikoğlu & Sönmezay, 2022)

Yazar Tülin Kozikoğlu kendisiyle yapılan röportajda, yaşsız bir öykü olarak bahsettiği ve özellikle "çocuğa görelik" meselesini çok ciddiye alarak hazırladıklarını belirttiği *Dönme Dolap* için "Söylemek istediklerimizi hem görsel hem de metin olarak doğru ifade edebilmek için çok hassas davrandık, çok uğraştık.", "Bu öyküyü de herkes dilediği gibi okuyabilir... Mühim olan aynı sonuca varabilmemiz. *Dönme Dolap*'ın tüm okumaları empatiye çıkıyor. Benim için önemli olan bu." ifadelerine yer vermiştir (Özbek, 2020). "Kitaptaki resimlemeler iki birbirine zıt anlam evrenini göstermektedir. Bu karşıtlık sunan anlatım, kitabın okuyucuyu mikro boyutta kendi gündelik yaşamında empatiye davet etmeye yönelik yaklaşımıdır." (Ağca Varoğlu & Yılmaz, 2023, s.1518). İncelen kitaplar arasında çocuk haklarını gözeterek çocukların empati ve duyarlılıklarını geliştirecek nitelikteki en uygun kitap olması çalışma için materyal olarak belirlenmesini sağlamıştır. Temelde göç sorununu işleminin yanı sıra kurgusal ve tasarımsal olarak çocuk haklarını öne çıkaran bir yaklaşımla hazırlanması kitabın inceleme nesnesi olarak seçilmesindeki temel nedendir.

2.3. Veri toplama araçları ve süreci

Çalışmanın verileri Tülin Kozikoğlu tarafından yazılan *Dönme Dolap* adlı kitaptan elde edilmiştir. Seçilen çocuk kitabının doküman incelenmesi yöntemi ile değerlendirilmesi sonucunda araştırmanın verileri derlenmiştir. Nitel bir yöntem olarak doküman incelemesi yazılı olarak üretilen temsillerin yanı sıra harita, şema, grafik, fotoğraf gibi birçok kaynağı da içermektedir (Merriam, 2009). Araştırma kapsamında metin ve görsellerle şekillendirilen kitapların incelenmesinde en uygun yöntem seçildiği düşünülmektedir.

2.4. Verilerin analizi

Araştırmanın verileri, bulguların özetlenerek ve yorumlanarak sunulmasını amaçlayan betimsel analiz (Yıldırım ve Şimşek, 2008) yaklaşımıyla değerlendirilmiştir. Gerekliğinde kitapta yer alan cümlelere ve görsellere referans verilebilmesi ve belirlenen özetleme ve değerlendirme ölçütlerine uygun olması nedeniyle betimsel analiz tercih edilmiştir. Betimsel analiz yapılırken bibliyoterapi ile okuma evrelerinin yanı sıra dört temel çocuk hakkı (hayatta kalma, korunma, gelişme, katılım) esas alınmıştır. Dört temel çocuk hakkı doğrultusunda araştırmacılar tarafından ayrı ayrı kitapların değerlendirilmesinin ardından elde edilen veriler ışığında oluşturulan kodlar kapsamında "görüş birliği" ve "görüş ayrılığı" olan konular tartışılarak gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Araştırmanın güvenilirlik hesaplaması için Miles ve Huberman'ın (1994) önerdiği güvenilirlik formülü kullanılmıştır. Güvenirlik = Görüş Birliği / (Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı) hesaplama sonucunda kodlayıcılar arasındaki uyum oranı % 92 olarak belirlenmiştir. Güvenirlik hesaplarının %70'in üzerinde çıkması, araştırma için güvenilir kabul edilmektedir (Miles ve

Huberman, 1994). Burada elde edilen sonuç, araştırma için güvenilir kabul edilmiştir. Bulgular bu doğrultuda özetlenmiş ve değerlendirilmiştir.

2.5. Araştırmanın etik izni

Yapılan bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbirisi gerçekleştirilmemiştir.

3. BULGULAR

Dönme Dolap kitabının tasarımında kitap okunurken sol ve sağ sayfalarda iki farklı çocuğun hayatının görülmesine uygun bir okuma süreci planlanmıştır. Kitabın sol sayfalarında günlük yaşamını sürdüren bir erkek çocuk ve annesi yer alırken kitabın sağ sayfalarında göç etmek zorunda kalan bir kız çocuğu ve babası yer alır. Bu yazı tekniği ile yazar, okuyucuya iki farklı çocuk kahramanın yaşadıklarını eş zamanlı olarak okuma fırsatı sunarken resimleyen de anlatılanları çarpıcı görsellerle desteklemiştir. “Kitap içerisinde birincisi karşılaştırmalı, ikincisi sol sayfaların bütünü, üçüncüsü ise sağ sayfaların bütünü üzerinden olmak üzere başlı başına üç hikâye olduğunu ifade etmek mümkündür.” (İgit, 2022, s.504).

Kurgunun başlangıcında; dünyanın herhangi bir yerindeki erkek çocuğun penceresinden patlayan havai fişeklerin yansımaları görünürken dünyanın başka bir yerindeki kız çocuğun penceresinden evlerin üzerine düşen bombalar görünmektedir. Erkek çocuk oyuncak ayıcığıyla, kız çocuk ise akvaryumdaki balığıyla vedalaşarak evden çıkar (Bknz, Görsel 2). Erkek çocuğun akşam eve döndüğünde oyuncağına kavuşması muhtemeldir ve bu kısa süreli bir ayrılıktır. Kız çocuğun ise akvaryumu yanında taşıması mümkün olmadığı gibi bu ayrılığın uzun süreli olduğu da babasının elindeki bavuldan ve resmedilen savaş ortamından anlaşılmaktadır.

Görsel 2. *Dönme Dolap* kitabından erkek çocuğun akşam evine dönmek üzere, kız çocuğun ise bir daha evine dönmek üzere evden çıkışını gösteren görseller (Kozikoğlu & Sönmezay, 2022)

3.1. Hayatta kalma hakkına ilişkin bulgular

Çocuğun hayatta kalma hakkı fiziksel ve ruhsal anlamda her türlü tehlikeden korunmayı içermektedir. Ailesiyle yaşama hakkına sahip olan çocuğun barınma ve beslenme gibi temel fiziksel ihtiyaçlarının yanı sıra korku kültüründen uzak bir ortamda ve psikolojik sağlamlıkta yaşaması beklenir. Kitapta her iki ebeveyn (erkek çocuğun annesi ve kız çocuğu babası) çocukları için kaygılanmaktadır fakat bu kaygılar çok farklı boyuttadır. Örneğin caddeye çıktıklarında anne, oğlunun kazı alanında çalışan kepçenin oluşturduğu iş güvenliği çemberini aşması konusunda endişe taşıırken, baba savaş meydanındaki kızı için endişe duyar (Bknz. Görsel 3). Burada her iki çocuğun da mutlu ve meraklı resmedilmesi ise çocuk

doğasının, dünyasının korunduğunu göstermektedir. Çocuk, her ortamda çocuktur ve sokak onlar için keşfedilmesi gereken bir yaşam alanıdır. Karşıdan karşıya geçmeleri gerektiğinde annesi oğlunu trafik akışına dikkat etmesi için uyarırken babası kızını tankın geçmesini beklemesi konusunda uyarır. Yine şeker satan dükkânın önüne geldiklerinde annesi oğlunun yemekten önce şeker yemesine izin vermezken babası camları dökülmüş, savaşın izlerini taşıyan bir şekerçinin karşısında kızına şeker alamayacağını belirtir. Oğlan çocuk fiskiye den gelen suda ıslanırken ve kız çocuk yağmur altında ıslanırken çok mutludur ve her iki ebeveyn yine koruma içgüdüleriyle hareket eder ve çocuklarının ıslanmasını istemez. Yaşanan sahneler, çocukların istekleri veya ebeveynlerin tutumları benzer olsa da duygular oldukça farklıdır. Parkta yürürlerken annesi oğlunu köpek pisliğine basmaması konusunda uyarır, babası ise çiçek toplamak isteyen kızını sınır tellerini geçmemesi konusunda uyarır. Annesi gezintileri esnasında nehre düşmemesi için oğlunu köprüden sarkmaması konusunda tembihlerken babası korunaksız sal yolculuğunda kızını daha riskli bir durum karşısında benzer kaygıyla uyarır. Aynı sayfada köprünün uğradığı yıkım ve balığın büyük ve fark edilir resmedilmesi dikkat çekicidir. Göçü yaşayan çocuğun hayatta kalma hakkı göçü yaşamayan çocuğa göre risk altındadır.

Görsel 3. *Caddeye çıktıklarında annenin ve babanın farklı durumlar karşısında çocukları için endişelenmelerini yansıtan görseller (Kozikoğlu & Sönmezay, 2022)*

3.2. Korunma hakkına ilişkin bulgular

İhmal ve istismarın önlenmesi odağındaki bu hakta göçü yaşayan çocuğun savaş ortamındaki durumu onun korunma hakkının sağlanmasını zorlaştırmaktadır. Oğlan ve annesinin giriş kapısında olduğu sayfada kız ve babası da sınır kapısındadır ve her iki tarafın bekledikleri kuyruk lunapark kuyruğu olarak resmedilmiştir. Kızın hayatının resmedildiği sağ taraftaki sayfada büyük turuncu balığa eşlik eden farklı büyüklük ve renklerdeki (beyaz, kahverengi, mavi, mor vb.) balıkların varlığı akıllara kuyruktaki diğer göçmen çocukları (ve ayrıca onların çocukluklarını, umutlarını, geride bırakmak istemediği şeyleri vb.) getirmektedir. Büyük turuncu balık, balıkların hepsinden büyüktür ve gövdesinin ortasına kadar gözükecek şekilde, yarım hâlde resmedilmiştir. Gişeye geldiklerinde anne ve oğlunun bilet alışı, baba ve kızını ise pasaport kontrolünden geçişi resmedilmiştir. Her iki çocuk da içeri girdiklerinde lunaparka doğru öne atılır ve her iki ebeveyn de beklemeleri konusunda onları uyarır. Sağ taraftaki kurguda büyük turuncu balığın daha önceki sayfada yer verilmeyen gövdesinin geri kalanına, kuyruk kısmına yer verilmiştir. Her iki çocuğun da ebeveynlerinin omzunda resmedildiği diğer sayfada ebeveynlerin kaygılarına “*Burası yabancılarla dolu.*” (Kozikoğlu & Sönmezay, 2022) cümlesiyle yer verilir. Dönme dolap görselinin kitabın ortasına denk gelerek iki ayrı parçada verilmesi ve çocukların yüzlerinin birbirine dönmüş oluşu da önemli bir detaydır. Ayrıca sağ taraftaki balığın kuyruğunun uç kısmı resmedilmiştir, balık âdeta artık sahneyi terk etmektedir. Bir sonraki sayfada görsellere gri-siyah tonlar hâkimken belirgin olan ise balığın dokusuna bürünerek turuncu renkte resmedilmiş çocuk ve ebeveyn kahramanlardır. Bir sonraki sayfada çocukların ısrarıyla dönme dolaba bindiklerinde ise dönme dolabın da aynı renk ve dokuya büründüğü görülür. Savaş ortamı göçmen çocukların korunma haklarını ortadan kaldırırsa da yazar kurgusunda tüm çocuklar için eşitliği sağlamıştır.

3.3. Gelişme hakkına ilişkin bulgular

Bir çocuğun gelişmesi onun sadece yetişkinlik dönemine hazırlanması değil, aynı zamanda çocuğun içinde bulunduğu gelişim dönemini en elverişli şartlarda yaşaması anlamına gelmektedir (Kurt, 2016). Diğer bir deyişle; çocuğun gelişme hakkı onun eğitim, oyun ve dinlenme gibi haklarının içerisinde aslında çocukluk çağını yaşayabilmeyi de önceler. Kitabın başından sonuna kadar çocuğun gelişme hakkının “turuncu balık” ile sezdirildiği görülmektedir. Balık kurguda güçlü bir sembol olarak “geride bırakılanlar ve bırakılamayanlar”ın yanı sıra “umut” kavramı ile eşleştirilmiştir ve akıllara “çocukluk” kavramını getirmektedir. Dönme dolabın içinde çocuklar aynı düzenek içinde aynı gökyüzüne bakar, bu sefer her iki taraf da havai fişekleri görür. Dönme dolap bir insanın diğerinin yerinde olmasını sağlayan bir araç olarak metaforlaştırılmıştır. İlk etapta bir oyun, eğlence nesnesi olan dönme dolap, kurguda empati aracı olarak sunulmuş ve hayat temsili yansıtmıştır. “İşte o zaman herkes aynı Dönme Dolap’ta olduğunu anladı.” (Kozikoğlu & Sönmezay, 2022, Bknz. Görsel 4) cümlesiyle yazar okuyucuya farklı şartlarda olsak da aynı hayatı yaşıyoruz ve hepimiz insanız ve eşitiz iletilerini vermeyi başarmıştır. Kitapta çocukların eğitim alanlarına dair somut gönderiler bulunmazken göç eden çocuğu zorlu bir yolcuğun beklediği ve oyun çağındaki iki çocuktan göç edenin şansız olduğu sezdirilmektedir. Kitabın son sayfasında kırmızı bir bavul üzerinde erkek çocuğun ayıcığına yer verildiği görülür. Kız çocuğunun elbisesinin kırmızı olması, bavulun göç kavramını çağrıştırması, oyuncak ayının aynı şekilde duruyor olması bibliyoterapide çıkarımsal yaklaşımlar için kullanılabilir özelliktedir. Bibliyoterapi ile okumada bu kavramlar üzerine sorular sorularak ilişki kurdurulabilir ve göç kavramı duyguların ifade edilemediği zor bir tema olmaktan çıkarılabilir.

Görsel 4. “İşte o zaman herkes aynı Dönme Dolap’ta olduğunu anladı.” cümlesiyle yazarın okuyucuya farklı şartlarda olsak da aynı hayatı yaşıyoruz ve hepimiz insanız ve eşitiz iletilerini verdiği görseller (Kozikoğlu & Sönmezay, 2022)

3.4. Katılım hakkına ilişkin bulgular

Kurguda; çocuğun özgürce görüş bildirebilmesini, ifade gücüne sahip olmasını öne çıkaran katılım hakkına ilişkin veriye rastlanmamıştır. Çocukların talepleri doğrultusunda ebeveynlerin tepkilerine yer verilmiştir. Dolayısıyla çocukların katılım hakkı doğrultusunda aynı şekilde ele alındıkları görülmüştür. Ebeveynlerin çocuklarının üstün yararını gözeterek her durumda onlar için mümkün olan en iyi kararı almaya, çözümünü bulmaya çabaladıkları sezdirilmiştir. Bibliyoterapi ile okumada kitap kahramanı olan her iki çocuğun da sahip olması gereken katılım hakkının benzer şekilde işlendiği üzerinde durulabilir ve katılım hakkının fark edilmesi sağlanabilir.

4. TARTIŞMA ve SONUÇ

Dönme Dolap adlı eser, göç olgusunu çocuklara anlatırken her çocuğun eşit haklara sahip olduğunu açıklayabilmek için bibliyoterapi yöntemiyle okunabilir. Kitabın kurgusu ve tasarımı çocukların göçü yaşayan ve yaşamayan akranının hayatını görmesine ve yorumlamasına imkân verecek şekilde planlanmıştır. Dolayısıyla çocuğun kitapla buluşturulduğu birinci evre olan “özdeşleşme ve yansıtma”

evresinde kitap, göçü yaşayan çocuk için veya göçü yaşamadığı için akranını anlamayan çocuk için bir araç olarak kullanılabilir. Kurgudaki erkek ve kız çocuk kahramanlar bu anlamda her iki çocuk profili için özdeşim kurulabilecek ve yorum yapılabilir niteliktedir. Böylece bu evrede çocukların duygularını fark etmesi sağlanabilir. Çalışmanın problem durumu dikkate alındığında, kitap aracılığıyla çocuk hakları bağlamında hayatta kalma ve korunma hakları ile doğrudan, gelişme ve katılım hakları ile ise dolaylı olarak bağ kurulabileceği görülmüştür.

Savaşı yaşayan ve göç etmek zorunda kalan baba ve kızın karşılaştıkları zorluklar (bombalanan bir şehir, sal ile nehri geçme mücadelesi, tel örgülerle çizilen yolculuğun ardından sınır kapısına ulaşma vb.) hayatta kalma hakkını doğrudan gözler önüne sermektedir. Korunma hakkı her iki çocuğun ebeveyni tarafından dış etmenler doğrultusunda ve farklı boyutlarda (sıradan bir günde rutin işlerin oluşturduğu risklere karşılık savaş ortamında göç yolculuğunun oluşturduğu riskler şeklinde) işlenmiştir. Her iki çocuğun hayatları benzer şekilde görünmekle beraber göç yolculuğundaki çocuğun gelişme ve katılım haklarının sınırlanması kurgudan hareketle düşündürülebilir. Gelişme hakkı çocukların taşıdıkları potansiyellerin açığa çıkması için duydukları ihtiyaçlar olarak düşünülürse göç etmeyen oğlan çocuğun gelişme hakkının göç eden kız çocuğuna göre teminat altında olduğu sezdirilmektedir. Eğitim, düşünce, kültürel etkinlikler, dinlenme, din ve vicdan özgürlüğü gibi konularda göç eden çocuğun yaşaması muhtemel zorluklar vardır. Katılım hakkı ise çocuğun kendisi ile ilgili herhangi bir konu ya da işlem esnasında düşüncelerini özgürce dile getirebilmesi esasına dayanır ve kurguda şartlar farklı olsa da iki çocuk da kendini benzer bir şekillerde ifade etmektedir.

Bibliyoterapide ikinci evre olan “arınma”da ise kahramanlardan hareketle çocuğun kendi duygularıyla yüzleşmesi sağlanabilir. Göç temasını yaşayan ve bu konuda sıkıntıları bulunan çocuk veya kendisi göçü yaşamamış olsa da akranları arasında göçü yaşamış bir çocuk olanlar kahramanlarla özdeşim kurabilecektir. Çocuk hakları bağlamında empati çerçevesinde farklı bakış açıları geliştirebileceklerdir. Üçüncü ve son evrede ise çocuğun “içgörü ve bütünleşme” yaşaması amaçlanır. Çocuğun duygularını hayatına nasıl aktaracağı konusunda fikir sahibi olması beklenir. Bu evrede kurgudaki sembollerden ve metaforlardan yararlanması beklenebilir. Bu kavramlar üzerine çocuklar konuşturulabilir ve düşündürülebilir. Umut ve eşitlik teması ağır basan kitap, çocuklar için zorlukları aşmada uygun bir araç hâline gelebilir.

Çocukların zorunlu olarak yaşadıkları göç olgusu karşısında bu durumu yaşayan veya yaşamayan taraf olarak anlama ve anlaşılma ihtiyacını karşılamak, önyargıları bertaraf etmek ve öğütlerle, telkinlerle ilerlemek yerine çocuk kitaplarıyla doğal bir okuma sürecinde empati ve duyarlılık ortamı oluşturulabilir.

Araştırma sonucunda; *Dönme Dolap* kitabı ile yazarın çocuklar için güçlü bir empati ortamı oluşturduğu görülmüştür. Akran olmalarına rağmen eşit şartlara doğmayan iki çocuğun hayatı üzerinden ev-aile-çocuk ve çocukluk kavramlarının sorgulanışının yanı sıra göç ve savaş atmosferi üzerinden de tehlike ve endişe kavramlarına yer verilmiştir. Görsellerin ve anlatımın gücü ile tek kitapta iki hikâyenin tasarımı, göçü yaşayan ve yaşamayan çocukların hayatının/haklarının bibliyoterapi evrelerine uygun şekilde sunulmasına imkân sağladığı görülmüştür.

Melanlıoğlu (2020) çalışmasında; göç ve mültecilik konularına yer veren *Arkadaşım Korku*, *Kayıptaki Çocuk*, *Yolculuk*, *Tarik ve Beyaz Karga*, *Akim Koşuyor* adlı çocuk kitaplarını incelemiştir ve çocuk duyarlılığını yansıtmaya düzeyi bakımından kitapların sevgiye duyarlılık, kültürel duyarlılık, aile bireylerine duyarlılık, toplumsal huzura duyarlılık, doğaya duyarlılık, dilsel duyarlılık temel yaşam ihtiyaçlarına duyarlılık ve iyilik yapmaya duyarlılığın sıklıkla geçtiğini belirlemiş ve bu kitapların çocukta duyarlılığı geliştirebileceği ve duyarlılık eğitiminde kullanılabileceği sonucuna ulaşmıştır. Dursun ve Eyüp ise (2021), *Benim adım Mülteci değil, evinden uzakta (mülteci)*, *Halepli Zeynep* adlı seçtikleri üç çocuk kitabını inceledikleri çalışmalarında kitaplarda mülteci konusuna çocukların empatik bir bakış açısıyla bakmasını sağlayabilecek öğelere -yer verme şekli ve oranı değişse de- değinildiklerini belirlemişlerdir. Bu bakımdan bahsi geçen bu iki çalışmanın sonuçlarının yapılan bu çalışmanın sonuçları ile zor temalar karşısında çocuk kitaplarından yararlanma bağlamında örtüştüğü görülmektedir. Alpay ve Tuna (2021) ise çocuklara yönelik kitaplarla ilgili içerik

analizi yapılan çalışmaları incelemişlerdir ve bu çalışmaların genelinde kitaplarda gelişimsel ve yaşamsal hakların anlatıldığı örneklerle daha yoğun olarak yer verildiğini belirlemişlerdir. Bu çalışmada da kurgu akışının hayatta kalma ve korunma hakkı üzerinde yoğunlaştığı görülmüştür. Arıcı ve Işıtan (2021), göç ve mülteci temalı resimli çocuk kitaplarını inceledikleri çalışmalarında kitaplardaki görsellerde bir kültürün uygun olmayan ya da geleneksel, kültürel kıyafetlerde temsil edilmesinin ötekileştirmeye neden olabileceğini, bu tür temaları işleyen kitaplarda olumsuz bir duygu yaratmaması gerektirdiğini savunmaktadır. İncelenen kitapta özellikle karakterlerin görsellerinde belirli bir etnik ya da kültürel gruba özel geleneksel kıyafetlerle betimlemeler yapmamaları, karakterlerin gerçekçi olması okul öncesi dönem çocukları için uygun olmaktadır. Hikâyedeki karakterlerin gerçekçi olması ayrıca okul öncesi dönemdeki çocukların daha duyarlı olmalarına ve çocukların yaşadıkları doğru anlayabilmelerine yardımcı olmaktadır. Alkış Küçükaydın, Ulum ve Ulum (2024)'ün Türkiye'de resimli çocuk kitaplarında mültecilerin tasvirleri ile ilgili yaptığı araştırmalarında; onların genellikle mağdur, evsiz ve çaresiz, hayatta kalmaya çalışan insanlar olarak tasvir edildikleri belirtilmiştir. Bu açıdan *Dönme Dolap* kitabı, benzeri göç temasını işleyen diğer kitaplardan ayrılmaktadır. Bu nedenle, ortaya çıkan temalar üzerine böyle kitapların incelenmesinin göçmen çocukların deneyimlerini ve ihtiyaçlarını anlamak için empati kurmalarına yardımcı olabileceği söylenebilir. Ayrıca yapılan çalışmalarda erken çocukluk dönemindeki çocuklarla yapılacak gelişimsel bibliyoterapi çalışmalarına bu tür sosyal becerilerden empati için uygun içerikte olan çocuk kitapları az bulunmaktadır (Akgün & Benli, 2019).

Bu çalışmada özellikle erken çocukluk dönemine uygun göç, mülteci, savaş ve çocuk hakları konularını içererek bibliyoterapi amaçlı kullanıma uygun resimli çocuk kitabı incelemesi yapılmıştır. Gelişimsel ve kliniksel bibliyoterapi çalışmalarında bu tür çocuk kitaplarının özellikle erken çocuk döneminde çocukların ihtiyaçları ve gelişimsel özelliklerine uygun olan kullanımları değerlendirilebilir. Çocuklar ve aileleriyle olan çalışmalarda da özellikle çocukların hayatta kalma, korunma, gelişme ve katılım haklarının çerçevesinde yapılacak uygulama örnekleri, yaratılabilecek karakter ve olay örgüsünün nedenlerini sorgulamada değerli ve yararlı bir araç olarak önerilmektedir.

Kaynakça/Reference

- Ağca Varoğlu, F. G., Yılmaz, S. (2023). "Kapımızdaki Çocuklar": dönme dolap'tan çocuk coğrafyalarına bakış. *Abant Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(3), 1513-1531. DOI: 10.11616/asbi.1327913
- Akgün, E. & Karaman Benli, G. (2019). Okul öncesi dönem çocuklarla bibliyoterapi: bir uygulama örneği, *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 11(1), 110-111. DOI: 10.18863/pgy.392346
- Akyüz, E. (2016). *Çocuk hukuku*. Ankara: Pegem Akademi.
- Alkış Küçükaydın, M., Ulum, Ö.G. & Ulum, H. (2024). Depictions of refugees in children's picturebooks in turkey. *Early Childhood Education Journal*, 52, 1563-1575. DOI:10.1007/s10643-023-01564-x
- Allen, J. R., Allen, S. F., Latrobe, K. H., Brand, M., Pfefferbaum, B., Elledge, B., Burton, T., Guffey, M. (2012). The power of story: The role of bibliotherapy for the library. *Children and Literature*, 44-49.
- Alpay, B. & Tuna, C. (2021). Okul öncesine yönelik hikâye kitaplarının çocuk hakları açısından incelenmesi. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 12 (1), 1-14.
- Arıcı, R. M. & Işıtan, S. (2021). Göç ve mülteci konulu resimli çocuk kitaplarının incelenmesi, *Milli Eğitim*, 50(1), 683-713. DOI: <https://doi.org/10.37669/milliegitim.958764>
- BM (2005). *Committee on the rights of the child: General comment no. 7. Implementing child rights in early childhood (crc/c/gc/7)*. Geneva: United Nations.
- Bowen, G. A. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative Research Journal*, 9(2), 27-40. DOI: <https://doi.org/10.3316/QRJ0902027>
- Bozkaya, H. (2022). Göç ve çocuk hakları üzerine bir değerlendirme. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (30), 677-688. DOI: 10.29000/rumelide.1190328.
- Bulut, S. (2018). Çocuk edebiyatına sığınanlar: Zorunlu göç öyküleri, *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 8(14), 383-410.
- Çakırer Özservet, Y. & Sirkeci, İ. (2016). Editörden: Çocuklar ve göç. *Göç Dergisi*, 3 (1), 1-4. <https://dergi.tplondon.com/goc/article/view/552/544> adresinden 02.11.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Cook, K. E., Earles-Vollrath, T., & Ganz, J. B. (2006). Bibliotherapy. *Intervention in School and Clinic*, 42(2), 91-100. DOI:10.1177/10534512060420020801
- Dajevskis, E. & Cappiello, M. A. & Galarce, P. C. (2010). Therapy by the book. *School Library Journal*, 62 (10), 32-35.
- Dilidüzgün, S. (2004). *Çağdaş çocuk yazını: Yazın eğitime atılan ilk adım*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Dunn, J. & Niens, U. & McMillan, D. (2014). "Cos he's my favourite character!" A children's rights approach to the use of popular culture in teaching literacy, *Literacy*, 48(1), 23-31.
- Dursun, E. & Eyüp, B. (2021). Mülteci konulu Türkçe ve çeviri çocuk kitaplarında yer alan empati öğelerinin incelenmesi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (Ö9), 1-18. DOI: 10.29000/rumelide.981488.
- Erbay, E. (2013). *Çocuk hakları*. İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.
- İgit, A. (2022). Savaşa maruz kalanları konu edinen resimli kitapların görsel göstergebilimsel yöntem aracılığıyla çözümlenmesi: dönme dolap örneği. *MSGSÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 2 (26): 495-517.
- Kozikoğlu, T. & Sönmezay H. (2022). *Dönme dolap* (4.Baskı). İstanbul: Doğan Çocuk.
- Kozikoğlu, T. & Sönmezay H. (2023). *The Ferris Wheel* (H. Sönmezay, Illus.). USA: Crocodile Books.

- Kurt, S. L. (2016). Çocuk haklarına ilişkin temel uluslararası belgeler ve Türkiye uygulaması. *Journal of Social Policy Studies/Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 36, 99-127.
- McCulliss, D. (2012). Bibliotherapy: Historical and research perspectives. *Journal of Poetry Therapy*, 25(1), 23-38.DOİ: 10.1080/08893675.2012.654944
- Melanlıoğlu, D. (2020). Çocuk edebiyatındaki kayıp mültecilerin izinde duyarlılık eğitimi. *Journal of Turkology*, 30(1), 161-179.
- Merriam, S. B. (2009). *Qualitative research: A guide to design and implementation*. Jossey-Bass.
- Miles, M. B. & Huberman, A.M. (1994). *Qualitative data analysis: an expanded sourcebook*. SAGE Publications.
- Öner, U. (2007). Bibliyoterapi, *Cankaya University Journal of Arts and Sciences*, 1 (7), 133-150. <https://dergipark.org.tr/en/pub/cankujas/issue/4013/52999> adresinden 01.11.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Öner, U. & Yeşilyaprak, B. (2006). Bibliyoterapi: psikolojik danışma ve rehberlik programlarında çocuk edebiyatından yararlanma, II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu Bildiriler Kitabı (Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi), Yayın No: 203, Ankara, 559-565.
- Özbek, A. (2020). Savaş, Göç ve Dünyanın Farklı Şehirlerinde İki Çocuk, <https://m.bianet.org/bianet/kitap/230292-savas-goc-ve-dunyanin-farkli-sehirlerinde-iki-cocuk> adresinden 05.09.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Özkan, U. B. (2019). *Eğitim bilimleri araştırmaları için doküman inceleme yöntemi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Spates, K., Monobe, G., & James, T. (2023). Picture books for young children of incarcerated parents: Through the lens of bibliotherapy. *Children & Society*, 37, 1517-1534. <https://doi.org/10.1111/chso.12740> adresinden 05.12.2023 tarihinde erişilmiştir.
- UNICEF (2007). Çocuk hakları ve gazetecilik uygulamaları hak temelli perspektif. UNICEF Dublin Teknoloji Enstitüsü. <https://www.unicef.org/turkiye/raporlar/%C3%A7ocuk-haklari-ve-gazetecilik-uygulamalari-hak-temelli-perspektif-0> adresinden 02.11.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Yıldırım, A. & Şimşek H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, A. (2019). Dünya Mülteci Çocukları: Haklar ve İhlaller. Türkiye Asya Stratejik Araştırma Merkezi, https://tasam.org/tr-TR/Icerik/51427/dunya_multeci_cocuklari_haklar_ve_ihlaller adresinden 14.08.2023 tarihinde edinilmiştir.
- Yılmaz, M. (2014). Bilgi ile iyileşme: Bibliyoterapi. *Türk Kütüphaneciliği*, 28(2), 169-181.

EXTENDED ABSTRACT

1. INTRODUCTION

Bibliotherapy is a treatment method that dates the invention of writing, but as understood from known sources, its philosophy first began in Ancient Greece (Yılmaz, 2014). By establishing a relationship between children and books in early childhood, bibliotherapy can offer alternative solutions to alleviate or overcome many difficulties that children face in their lives, such as peer bullying, natural disasters, death and separation, divorce, and anger problems (Spates, Monabe, & James, 2023). When practicing bibliotherapy, it is crucial to carefully choose a suitable and competent book that can fulfill the child's requirements. Additionally, it is essential to establish a stimulating and participatory atmosphere for discussing the book, and to provide required monitoring and follow-up activities as needed. Therefore, selecting and analyzing appropriate books plays a very important role. Once the reading process begins, the bibliotherapy process takes place in three stages: "identification and reflection, purification, insight and integration" (Öner & Yeşilyaprak, 2006). A reading activity carried out in accordance with these stages can put children's empathy and sensitivity skills to work and develop their perspectives on a difficult theme such as migration in line with children's rights and on an egalitarian basis. The Convention on the Rights of the Child encompasses four fundamental rights categories: the right to survival, protection, development, and participation. The issue of refugees and the phenomenon of migration is a complex topic in children's literature that can be explored through the lens of children's rights using a bibliotherapy method, which can lead to the exploration of potential solutions. In this study, "The Ferris Wheel (Kozikoğlu & Sönmezay, 2023) was selected because the book is structured at a level that can include the concepts of migration and children's rights and is thought to be of a quality that can be utilized with bibliotherapy method. This study attempts to carry out a document analysis centered on children's rights and the concept of migration through the lens of bibliotherapy. It notably examines the book "The Ferris Wheel" created by Tülin Kozikoğlu. The suitability of the selected children's book for bibliotherapy analysis in terms of its representation of children's rights within the scope of four basic rights groups within the focus of the concept of migration constitutes the problem situation of the study.

2. METHOD

Qualitative research methods and techniques were used to structure the review study on bibliotherapy. Qualitative research is a type of research that involves collecting data using methods such as observation, interviews, and document analysis. It aims to uncover occurrences in a realistic manner within a natural context (Yıldırım & Şimşek, 2008). The data of the study were compiled as a result of the evaluation of the selected children's book using the document examination method. The data for the study were obtained from a book entitled "The Ferris Wheel" by Tülin Kozikoğlu. The book was first printed in 2020 and is illustrated by Hüseyin Sönmez Ay. The book, which was selected as the subject of review, ranks among children's printed and illustrated books in more than 10 countries, including the United States, Korea, and Slovenia, apart from Turkey.

3. FINDINGS, DISCUSSION AND RESULTS

Each aspect of children's rights, including the rights to participation, development, protection, and life, is examined and presented. It is implied in the text that the girl and people she left behind are inextricably linked, as she is unable to go back home and must migrate. Findings on the right to survival include that survival includes protection from all kinds of physical and psychological dangers. Besides fundamental physical needs such as housing and nutrition, it is believed that a child who possesses the right to reside with their family should also experience an atmosphere devoid of a culture of fear and have psychological stability. In the book, both parents (the boy's mother and the girl's father) are concerned about their children, but these concerns are of very different dimensions. On the last page of the book, the boy's teddy bear is seen on a red suitcase. The fact that the girl's dress is red, the suitcase evokes the concept of migration, and the teddy bear stands in the same position can be utilized for inferential approaches in

bibliotherapy. By asking questions about these concepts, a relationship can be established, and the concept of migration can be removed from being a difficult theme where emotions cannot be expressed.

The Ferris Wheel can be read with the bibliotherapy method to explain that every child has equal rights while explaining the phenomenon of migration to children. The fiction and design of the book is planned to allow children to see and interpret the lives of children who have experienced migration and those who have not. Therefore, in the identification and reflection phase when the child is introduced to the book, the book can be suitable as a resource for the child who has experienced migration or for the child who does not understand his/her peer because he/she has not experienced migration. In this sense, the male and female protagonists in the fiction can be identified and commented on for both child profiles. Thus, it can be ensured that children realize their emotions during developmental stage. The book has been noticed to have a direct correlation with the rights to survival and protection, and an indirect correlation with the rights to development and participation in the context of children's rights. Based on the data of this study, it can be recommended to conduct bibliotherapy analyses on rights of children and different difficult themes in both home and classroom environments with appropriate and qualified books selected from the preschool period. To improve the ability of other children to empathize with them and to give them different perspectives, as well as to enable children exposed to difficult themes to express themselves correctly and better by realizing their feelings.

ARAŞTIRMANIN ETİK İZNİ

Bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması gerektiği belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

ARAŞTIRMACILARIN KATKI ORANI

1.yazarın araştırmaya katkı oranı %50, 2. yazarın araştırmaya katkı oranı %50’dir.

Yazar 1: Yöntemin belirlenmesi, literatür taraması, geçerlik ve güvenirlik çalışmaları.

Yazar 2: Araştırmanın tasarlanması, veri analizi, raporlaştırma.

ÇATIŞMA BEYANI

Araştırmada herhangi bir kişi ya da kurum ile finansal ya da kişisel yönden bağlantı yoktur. Araştırmada çıkar çatışması bulunmamaktadır.